

IMAGINEA ARMATEI ROȘII ÎN ANUL 1941 ÎN DOCUMENTE ROMÂNEȘTI

IONEL-CLAUDIU DUMITRESCU*

Contextul internațional a favorizat planurile statelor revizioniste de a modifica granițele în funcție de interesele strategice. Uniunea Sovietică a trecut la extinderea comunismului imediat după semnarea Pactului Molotov-Ribbentrop prin includerea teritoriilor din Polonia, Finlanda și România. Estonia, Letonia și Lituania au fost alipite în totalitate și s-a declanșat o rapidă și brutală politică de sovietizare prin lichidarea intelectualilor. Ofensiva s-a oprit temporar pentru a forma noi baze de aprovizionare în vederea confruntării finale cu Germania. Liniile de comunicații s-au lungit și căile ferate aveau alt ecartament, transportul feroviar fiind esențial într-o parte a Europei cu drumuri proaste. Cele două mari puteri terestre intraseră din vara lui 1940 într-o cursă ce nu se putea încheia decât cu dispariția unuia dintre beligeranți.

România nu se putea menține neutră din cauza resurselor de petrol râvnite de ambele tabere. O oază de liniște în sudul Europei nu era dorită la Moscova. Trebuia distrusă lumea veche prin toate metodele directe sau indirecte. Cucerirea Basarabiei de către sovietici adusese tancurile Moscovei la câteva ore de marș de zona Prahovei și era evident că intențiile lui Stalin nu erau pașnice. Alianța cu Germania era singura soluție pentru menținerea sistemului politic și social existent. La 22 iunie 1941 trupele germano-române au trecut la ofensivă, dar insuficiența resurselor a impus doar hărțuirea trupelor sovietice. Abia după 3 iulie 1941 s-a putut forța Prutul și Basarabia a fost eliberată până la 26 iulie 1941 cu pierderi considerate mici. Statisticile ulterioare au demonstrat că cele mai mari pierderi au fost înregistrate tocmai în această fază incipientă, trupele române fiind complet lipsite de experiență. Mulți ofițeri și soldați sovietici trecuseră prin focul luptelor din Spania, Manciuria sau Finlanda. Armata Roșie s-a retras pe Nistru cu speranța unei rezistențe înverșunate și apoi revenirea în ofensivă.

Retragerea trupelor sovietice a permis luarea de prizonieri și pe baza mărturiilor acestora s-a reconstituit organizarea și înzestrarea Armatei Roșii. Captivi din Regimentul 263 infanterie din Divizia 25 infanterie Ceapaev declarau că marea unitate era formată din regimentele 263, 31 și 104 infanterie, numerele regimentelor nu mai sunt în ordine întrucât s-au schimbat în 1941 pentru a deruta dislocarea trupelor¹. Fiecare batalion avea o companie de mitraliere Maxim cu un total de 9 piese, plutonul

Colegiul Național „Alexandru Odobescu”, Pitești.

AN, fond Președinția Consiliului de Miniștri. Serviciul Special de Informații, dos. 1/1939, f. 48.

al treilea având sarcini antiaeriene. Fiecare regiment dispunea de șase automobile pe care se aflau montate mitraliere antiaeriene cu patru țevi, o armă periculoasă prin cadență și absolut necesară pentru protecția apropiată a trupelor. Infanteria avea muniția adusă mecanizat de la Bolgrad. În funcție de destinație gloanțele erau perforante/antitanc (cu vârf negru), trasoare (verde), cu putere sporită, model 1930 (vârf galben). Cele antitanc erau utilizate și împotriva aeronavelor. Efectul aruncătoarelor era simțitor la nivel de pluton și companie, iar pe 8 iulie o piesă de calibrul 50 mm a neutralizat o mitralieră românească. Sediul diviziei și al regimentului 263 erau la Bolgrad, al regimentului 31 la Reni și al regimentului 104 la Cahul. Unitățile de grăniceri s-au retras imediat ce Armata Roșie a intrat în dispozitiv. Regimentul 263 a fost trimis spre graniță pe 1 iulie și a început luptele pe 8 iulie, ora 3 dimineața³.

Un alt raport din data de 16 iulie 1941 descrie situația Diviziei 150 infanterie. Cuprindea regimintele 233 și 674, fiecare compus din trei batalioane a câte patru companii. Acestea din urmă cuprindeau patru plutoane, unul fiind de mitraliere. Puterea de foc era copleșitoare. Fiecare pluton avea aruncătoare de mine de calibrul 50 mm, iar fiecare grupă dispunea de o pușcă mitralieră. Comandanții de pluton aveau pistoale mitralieră cu încărcătoare de 50 de cartușe și pistoale cu rachete pentru semnalizare. Soldații aveau și arme cu repetiție. Regimentul 674 a plecat din Odessa pe 21 iunie cu destinația Țiganca unde a ajuns pe 29 iunie 1941. Graba lui Stalin de a avea superioritate numerică a dus la mobilizarea pe 24 iunie a contingentelor 1941, 1942 și 1943, instrucția efectuându-se din mers⁴. Disciplina era menținută cu revolverul și mitraliera, armamentul automat fiind manevrat numai de ruși⁵. Mâncarea era foarte proastă, doar 200 gr de pesmeți pe zi⁶.

Un alt raport din iulie descrie Regimentul 348 infanterie din Divizia 51 infanterie unde se precizează că fiecare pluton avea 40 de luptători, iar companiile erau compuse din câte patru plutoane. Armamentul automat era numai în grija rușilor, iar dotarea unei companii se compunea din două mitraliere Maxim, 10 costume antiiperită, o pușcă mitralieră la fiecare grupă și câte două puști cu repetiție cu încărcătoare a câte 10 cartușe⁷.

Artileria, armă tradițională a rușilor, a fost dezvoltată în mod deosebit în epoca stalinistă pentru a nu se repeta istoria din primul război mondial când a fost nevoie de

² *Ibidem*, f. 48.

³ *Ibidem*, f. 47/48.

⁴ *Ibidem*, f. 59.

⁵ *Ibidem*, f. 58.

⁶ *Ibidem*, f. 59.

⁷ *Ibidem*, f. 56. RKKA era deci pregătită pentru războiul chimic cu substanțe de contact, ceea ce nu se poate spune și despre trupele române. Existau în dotare și măști de gaze de model nou, strict secrete. Se știe că Stalin nu juca după regulile internaționale ale ducerii războiului și folosirea gazelor toxice pentru străpungerea apărării n-ar fi fost exclusă. Atacul ordonat de Hitler a schimbat toate planurile tactice și strategice, ceea ce a permis crearea falsei impresii că în Armata Roșie ar fi existat mulți incompetenți la nivel de conducere. Realitatea câmpului de luptă demonstrează că doar dereglarea produsă de agresiunea germană a împiedicat dezvoltarea adevăratului potențial ofensiv sovietic până-n 1942 la Stalingrad. Tehnica inamicului era jalnică și este de mirare că armata germană s-a descurcat până-n 1945. Numai pierderile din 1941 au dus la limitarea eliberărilor. Din păcate, mitul despre superioritatea Wehrmacht-ului se menține conform obiceiului și din motive de secret militar.

Importuri occidentale. Tunurile vechi au fost modernizate după 1930 și uzinele au introdus în producția de mare serie noi tipuri performante. Au fost păstrate și armele de origine engleză sau franceză din precedentul război mondial. Unitățile de artilerie au început o deplasare masivă spre frontieră înainte de 22 iunie 1941. Regimentul 328 artilerie a pornit din Odessa pe 21 iunie 1941 cu direcția Țiganca, comandanții spunând soldaților că merg la un exercițiu cu o durată de 8 zile. Abia după parcurgerea a 30 km, tot în ziua de 21 iunie 1941, li s-a spus că merg la război să se lupte cu românii și germanii pentru a cuceri întreaga Europă⁸. Regimentul avea 24 de piese de calibrul 120 mm (122 mm în realitate) distribuite în șase baterii. O altă baterie avea o destinație specială. Bătaia pieselor era estimată la 25 km, iar a celor din bateria a 6-a era apreciată la doar 15 km pentru că erau cu țeava scurtă, în mod sigur obuziere, deci arme utile pentru neutralizarea infanteriei adăpostite în tranșee protejate de tirul mitralierelor. Măncarea era și aici foarte proastă, 1 kg de pâine pe zi și, la două, trei zile, o bucată de zahăr⁹. Se făcea economie.

Ofițerii responsabili cu interogarea prizonierilor au stabilit organizarea unităților sovietice. Fiecare regiment era sprijinit de o baterie de tunuri de 76,2 mm și de o companie de aruncătoare de 107 mm. Batalioanele alinau patru companii, din care una de mitraliere Maxim cu 12 piese. Se adăugau o companie antitanc cu patru tunuri de 45 mm și o companie de aruncătoare cu patru piese de 82 mm. Compania de infanterie avea patru plutoane. Fiecare pluton avea patru grupe și o grupă de aruncătoare de 50mm. Plutonul de mitraliere al companiei era format din două mitraliere, una de tip Maxim de 70 kg¹⁰ și alta de tip Degtiarev-Stankov. Grupa de infanterie avea soldați înarmați cu redutabilele puști Mosin-Nagant, model 1891/1930, două arme semiautomate Degtiarev cu încărcătoare de câte 10 cartușe, o pușcă mitralieră Degtiarev cu câte trei încărcătoare a 49 de cartușe și un pistol-mitralieră cu încărcător de 71 de cartușe. Măncarea era apreciată ca fiind foarte proastă (macaroane fierte, supă de mazăre măcinată și foarte rar carne), dar instrucția infanteriei era deosebită la tragerile cu armamentul automat. Ofițerii și soldații din artilerie erau specializați în executarea pregătirilor de artilerie și lăseau de dorit la tragerile de precizie¹¹. Se estima că după un masiv ciocan de foc rezistența inamică va fi spulberată și ultimele puncte de opoziție vor fi lichidate de blindate și tunurile de însoțire. Și tunurile antitanc de 45 mm ar fi fost ideale asupra țințelor fixe.

Analizând tactica sovietică, ofițerii români au întocmit un alt raport detaliat. Infanteria sovietică era bine instruită, cu spirit de sacrificiu, specializată în contraatacurile la baionetă și grenadă. Tunurile și aruncătoarele erau împinse în față. Se considera că era dotată din belșug cu branduri și armament automat, îndeosebi cu puști-mitralieră. Infanteria era obișnuită să deschidă focul la distanțe mici, chiar sub 100 m, iar lunetiștii trăgeau la distanțe medii în special asupra ofițerilor. Batalionul de infanterie atacă precedat de cele patru tancuri de însoțire, ceea ce unitățile românești nu aveau. Poziția de luptă era dispusă la marginea așezărilor sau la cea a pădurilor și

⁸ *Ibidem*, f. 54.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Este vorba de mitralieră montată pe roți, arma propriu-zisă având o masă de 24 kg. Era renumită prin faptul că putea să funcționeze în cele mai dificile condiții de front (noroi, nisip, ger, soldați neinstruiți), ceea ce nu se putea spune despre MG 34.

¹¹ AN, fond PCMSI, dos.1/1939, f. 50.

sovieticii executau contraatacuri asupra flancurilor sau chiar asupra spatelui unităților inamice, adică exact cum stabilesc toate lucrările de strategie militară. Contraofensiva era inițiată la ora 18 pentru a avea libertate de mișcare în timpul nopții¹². Se lasă spații mari între punctele de rezistență pentru a contraataca din trei direcții¹³. Cavaleria era folosită pentru descoperirea flancurilor și pentru cercetare¹⁴. Artileria se camufla perfect, schimba repede poziția cu ajutorul tracțiunii mecanizate, tragea indirect și foarte bine asupra pozițiilor determinate. Se făcea risipă de muniție prin baraje masive. Pionierii erau specializați în distrugeri folosind mult exploziv¹⁵. Tancurile reprezentau vârful de lance în războiul modern în care mitraliera interzicea orice mișcare a infanteriei în câmp deschis și sovieticii le produceau în mare serie. Tancurile sunt adesea folosite în chip de cazemate, în pantă sau la escarpații, ușor îngropate, de unde deschid focul sau pornesc la reacțiuni, scăpând astfel tuturor investigațiilor terestre și aeriene¹⁶. Sovieticii aveau o mare experiență în manevrarea tancurilor, Spania, Manciuria și Basarabia fiind poligoane ideale pentru formarea de specialiști, Stalin având mare încredere în oamenii afirmați pe câmpul de luptă și impregnați de valorile comuniste. Dacă aviatorii români n-au fost impresionați de performanțele piloților inamici în luptele acrobactice, trupele terestre erau speriate de intervenția eficientă cu mitraliera, tunul sau bombe antipersonal asupra unităților în marș sau în curs de concentrare¹⁷. Soldații sovietici erau specializați în folosirea gropilor individuale în picioare sau în genunchi, iar trăgătorii izolați erau plasați în lungul șoselelor și mai ales la coturi. Artileria folosea amplasamente sumar amenajate¹⁸, dar suficiente pentru a evita detectarea de către aviație. Ofițerii români consemnau aproape cu admirație modul în care se realiza apărarea.

Armata Roșie (RKKA) a ieșit din perioada de criză cu greu. Dezastrele militare se țineau lanț deoarece trupele de elită au fost încercuite sau au suferit pierderi grele în raioanele de frontieră unde fuseseră amplasate în mod îndrăzneț. Trupele române înaintau spre Odessa, important port la Marea Neagră și cu uzine necesare efortului de înarmare. Fabricile de mașini agricole își pierduseră de mult destinația inițială. Unitățile sovietice aveau probleme cu asigurarea efectivelor în urma marilor pierderi din primele două luni de război. Ofițerii din Divizia 21 infanterie constatau că sovieticii au format companii întregi de mitraliere, pedestrașii fiind utilizați doar la protejarea armelor automate împinse mereu în linia întâi. Se asigura astfel bararea ofensivei pentru că o mitralieră bloca teoretic 80 m de front. Tirul din flanc putea să aibă efect devastator asupra atacatorilor lipsiți de tehnică blindată sau de un puternic foc de artilerie. Efectul era și mai dezastruos dacă infanteria ataca în formații dense. Pentru a le amplifica puterea de foc și eficiența, mitralierele erau încredințate numai comuniștilor și comsomoliștilor, fanatizați de ideile lui Stalin și gata să se sacrifice pentru idealurile de revoluție mondială și eliberarea muncitorilor și țăranilor de sub stăpânirea burgheziei imperialiste. Erau pregătite din timp trei linii de apărare,

¹² *Ibidem*, f. 105.

¹³ *Ibidem*, f. 106.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, f. 107.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

retragerea survenind doar în ultimul moment¹⁹. Regimentul 15 cavalerie a avut mari pierderi din cauza tragerilor precise ale artileriei și aviației române²⁰. Proiectilele artileriei au afectat însă puțin mitralierele îngropate²¹, ceea ce explică pierderile mari ale unităților de infanterie inamice. Sovieticii au compensat parțial pierderile prin aducerea de trupe pe mare, dar s-a procedat și la trimiterea în linia întâi a tuturor deținuților politici și a militarilor aflați în închisorile Odesei²². Chiar dacă mulți analiști militari consideră apărarea Odesei drept un eșec, trebuie să constatăm că sunt pe o cale greșită. Garnizoana a ținut în șah cea mai mare parte a unităților românești și pierderile au fost importante, mareșalul Ion Antonescu fiind obligat să retragă armata pentru refacere. Odessa trebuia păstrată deoarece era un port important pentru relansarea ofensivei, dispunea de aerodromuri și, mai ales, uzinele din oraș puteau să producă armament în cantități inimaginabile pentru ofițerii români.

Mitul despre proasta înzestrare cu armament a Armatei Roșii este infirmat de informațiile cuprinse în rapoartele militarilor români, unele documente cuprinzând o adevărată admirație față de tehnica sovietică. Informații mai noi din arhivele sovietice demonstrează că Iosif Stalin a adus suficiente trupe în Basarabia, dar planul i-a fost dat peste cap de rapida pătrundere a blindatelor germane²³.

---

¹⁹ *Ibidem*, f. 187.

²⁰ *Ibidem*, f. 275.

²¹ *Ibidem*, f. 187. Trupele române erau lipsite de hărți precise ale regiunii și, în plus, tunurile de 75 mm erau neputincioase asupra cuiburilor de mitralieră. Ar fi fost necesare obuziere grele, dar erau prea puține și cu muniție insuficientă.

²² *Ibidem*, f. 275.

²³ Analizând situația armamentului aflat în înzestrarea Frontului de nord-vest la 22 iunie 1941, putem să constatăm că trupele sovietice aveau mai multe arme decât oamenii necesari manevrării lor. Situația era identică și pe frontul sudic, dar istoricii mențin din cauza comodității de a nu gândi teza inferiorității trupelor staliniste (*Eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei 22 iunie-26 iulie 1941*, Editura Fundației culturale române, București, 1999, p. 144/145). Interesant rămâne faptul că, după prezentarea acestei comunicări la sesiunea desfășurată la Muzeul Județean Argeș în 26 octombrie 2006, un reputat istoric, conducător de doctorate, a afirmat că sunt plătit de Moscova și că sovieticii n-au avut tancuri decât după ce le-au trimis americanii blindate *Sherman*. Constatăm astfel cu ușurință cât de bine a acționat propaganda roșie pentru diminuarea potențialului ofensiv. Se știe că în război totul se bazează pe înșelăciune. Alți cercetători au considerat că poate documentele descoperite sunt falsuri și că sovieticii nu puteau să aibă tehnică militară bună din moment ce soldații de rând nu aveau nici măcar ceasuri. Lipsa de documentare în epoca informației nu poate fi scuzată și le amintesc doar un fapt simplu: ostașii români au adoptat rapid armele Mosin-Nagant pentru tragerile de precizie, puștile-mitralieră și pistoalele-mitralieră pentru asigurarea focului automat (*Armata Română 1941-1945*, Editura RAI, București, 1995, p. 102). Artileria și trupele de tancuri au acceptat tunurile pentru înzestrare (*Ibidem*, p. 126/127) sau pentru modernizarea tehnicii blindate. Industria militară a produs TACAM T-60, adică tancuri sovietice T-60 și tunuri de calibrul 76,2 mm, TACAM R-2, adică blindatul ceh R-2 cu tun sovietic de 76,2 mm și Vânătorul de care R-35, adică tancul francez Renault R-35 cu tun sovietic de calibrul 45 mm (*Ibidem*, p. 136/137). Chiar și celebrul Vânător de care Mareșal a avut ca început tancul sovietic T-60 (*Ibidem*, p. 137). Doar reputatul istoric Vasile Novac, atent cercetător al documentelor militare, a constatat valabilitatea informațiilor prezentate în comunicare.

THE ASPECT OF THE RED ARMY IN 1941 AS INTERNATIONAL
APPEARS IN ROMANIAN DOCUMENTS

Abstract

The myth about the poor armament of the Red Army is refuted by the information included in the reports of the Romanian militaries. Some of these reports showing a real admiration towards the Soviet technique.